



TPO

TRANSKULTURNA PSIHOSOCIJALNA
OBRAZOVNA FONDACIJA - TPO

(januar-decembar, 2016.)

Sadržaj

Uvodna riječ	4
O nama	5
Rezultati	6
Gradovi/mjesta u kojima je TPO Fondacija sprovela aktivnosti	7
I PROJEKAT: EKONOMSKA STABILNOST ŽENA KAO DOPRINOS IZGRADNJI MIRA U ZAJEDNICI	8
Radionica “Žene za mir i stabilnost u lokalnoj zajednici: UNSCR 1325”	8
Posjeta zamjenice Norveške ambasade Orašju.....	9
Pisanje projektnih prijedloga u okviru UNSCR 1325	10
Mirovne aktivnosti	10
Sajam ženskog poduzetništva u sjevernoj BiH	11
II PROJEKAT: SVJETSKI ETOS U ŠKOLI: INTEGRIRANJE SVJETSKOG ETOSA U OBRAZOVNE STRUKTURE I PROCESU U BOSNI I HERCEGOVINI	12
Svjetski etos u srednjim školama	12
Prvi seminar održan u Zenici	12
Drugi seminar “Svjetski etos u školi” održan u Zenici	14
Prvi seminar “Svjetski etos u školi” u Mostaru.....	14
Drugi seminar “Svjetski etos u školi” u Mostaru	16
Svjetski etos u osnovnim školama: prva radionica u Kantonu Sarajevo	17
Prva radionica svjetskog etosa za osnovne škole u Tuzlanskom kantonu	18
Radionice “NIRA” za mlade Treće gimnazije Sarajevo	19
TOT Trening: Prvi modul treninga za trenere u oblasti “Svjetskog etosa u školi”	20
Škola svjetskog etosa: Akreditacija škola svjetskog etosa.....	21
III PROJEKAT: PREVENCIJA I SMANJENJE NASILJA U ŠKOLI	23
Potpisivanje sporazuma s pedagoškim zavodima i ministarstvima obrazovanja Kantona Sarajevo, Tuzlanskog kantona i Hercegovačko-neretvanskog kantona i dogovorene aktivnosti	23
Medijska pedagogija partnerstvu sa Centrom za kulturnu i medijsku dekontaminaciju	25
INTERDISCIPLINARNA UČIONICA: “POLITIZIRANA SJEĆANJA: BORBA ZA TERITORIJ KOLEKTIVNOG PAMĆENJA”	28
Prva Interdisciplinarna učionica u Zenici.....	28
Druga Interdisciplinarna učionica u Zagrebu	29
Treća Interdisciplinarna učionica u Beogradu.....	30
MEĐUNARODNA KONFERENCIJA “TRAUMA, PAMĆENJE I OZDRAVLJENJE NA BALKANU I ŠIRE”	31
REFLEKSIJE BJORNA KRONDORFERA O TRAUMA I SJEĆANJU U BIH.....	33
SEMINAR: Međunarodni Dan žena – Zašto feminizam?	33

PROJEKCIJE FILMA "Bosanski Ženski muslimanski obredi: učenje, recitiranje i podučavanje u Sarajevu"	34
PROMOCIJA KNJIGE "MI DJECA OKUPACIJE: PRIPOVIJESTI KĆERKI I SINOVA SAVEZNIČKIH VOJNIKA"	36
MYRA STROBER - PROMOCIJA KNJIGE "PODJELA POSLA"	36
16 DANA AKTIVIZMA PROTIV RODNO ZASNOVANOG NASILJA	38
IZLOŽBA "POEZIJA I MUZEJ RAZIJE HANDŽIĆ"	40
OTVORENE UČIONICE U MUZEJUKNJIŽEVNOSTI I POZORIŠNE UMJETNOSTI BIH	41
BAUK FEMINAUK NA FILOZOFSKOM FAKULTETU U ZENICI	42
16 DANA AKTIVIZMA U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA	43
MARŠ U SARAJEVU POVODOM DANA LJUDSKIH PRAVA	45
TPO FONDACIJA ZAJEDNO SA SREDNJIM I OSNOVNIM ŠKOLAMA IZ CIJELE BIH OBILJEŽILA DAN LJUDSKIH PRAVA	46
TPO WEB STRANICE	48
MEDIJSKA PROMOCIJA	48

Uvodna riječ

TPO Fondacija je tokom 2016. godine provela projekte na tri ključna programa: ELLI (Education, Learning and Living), PaR (Peacebuilding and Reconciliation) i LIFE (Leadership for Equality).

Godinu smo započeli s novim aktivnostima PaR i LIFE programa, izgradnjom mira i pomirenja sa fokusom na liderstvo žena. Projektom Ekonomska stabilnost žena kao izgradnja mira u zajednici smo okupili žene iz tri opštine sjeverne BiH: Orašje, Domaljevac Šamac i Donji Žabari s ciljem osnaživanja žena za pokretanje malih biznisa i da kroz mirovne inicijative – a pozivajući se na rezoluciju 1325UN-a o ženama, miru i sigurnosti – progovore o pitanjima važnim za njihove zajednice te da kroz zajednički rad i razmjenu iznađu modele zagovaranja i promjena koje žele ostvariti. Poduzetnice su ohrabrene da nastave ulagati u svoje biznise, dobile su potporu lokalnih vlasti i predstavile prve plodove svoga rada.

Kroz Elli program, koji se bazira na obrazovanje kao zaseban fokus naših aktivnosti, ove godine smo uspješno nastavili sa širenjem saradnje na osnovne i srednje škole u Zeničko-dobojskom, Tuzlanskom i Hercegovačko-neretvanskom kantonu te smo proveli treninge za trenere nastavnika Svjetskog Etosa i uručili akreditacije Etos škola. Ove godine smo dobili novu potporu potpisivanjem sporazuma sa ministarstvima obrazovanja tri kantona: Sarajevskog, Tuzlanskog i Hercegovačko-neretvanskog. Trogodišnji projekat ima za cilj da, kroz zajednički rad, osposobimo nastavnike za efektivno rješavanje problematike nasilja u školama i senzibiliziramo roditelje za prepoznavanje nasilja, te pomognemo u pronalasku adekvatnih programa i aktivnosti u cilju prevencije i smanjenja nasilja kod djece.

2016. godinu obilježile su aktivističke i edukativne aktivnosti TPO Fondacije posebno izražene tokom 16 dana aktivizma – kampanje protiv rodno zasnovanog nasilja. Izdvajamo saradnju s Muzejom književnosti i pozorišne umjetnosti BiH s kojim smo promovirali nevidljivo žensko stvaralaštvo i gdje smo dočekivali mlade ljude na edukativnim radionicama. TPO Fondacija je ove godine, samo u toku 16 dana aktivizma, okupila oko 500 učenica i učenika osnovnih i srednjih škola koji su zajedno sa svojim nastavnicama i nastavnicima kreativnim aktivnostima obilježavali dane protiv svih oblika nasilja.

Zahvaljujem se timu TPO Fondacije na uspješnoj saradnji.

Zilka Spahić Šiljak

O nama

Misija TPO Fondacije je da kroz implementaciju obrazovnih, istraživačkih, psihosocijalnih i interkulturalnih programskih aktivnosti doprinese izgradnji građanskog demokratskog društva, osnaživanju svijesti o ravnopravnosti spolova i etabliranju etike partnerstva i odgovornosti u porodici, društvu i političkom životu BiH. TPO Fondacija je proizašla iz HNI TPO mreže organizacija sa sjedištem u Amsterdamu, koja je od 1998. godine prisutna na prostoru BiH sa projektima psihosocijalne zaštite, obrazovanja, pomirenja i dijaloga među povratničkom populacijom. U periodu od 2004. godine, kao lokalna organizacija, TPO fondacija je svoje aktivnosti usmjerila na obrazovne i istraživačke projekte u saradnji sa univerzitetima BiH, Evrope i SAD.

Misija TPO Fondacije se ostvaruje kroz nekoliko strateških oblasti:

Obrazovanje – saradnja sa univerzitetima i drugim organizacijama u provedbi reforme obrazovanja u BiH. Uspostava edukativnih centara – u saradnji sa obrazovnim i kulturnim institucijama – koji će nuditi programe za interkulturalno, multireligijsko i građansko obrazovanje, prvenstveno žena i mladih. Pripremanje kurikuluma, silabusa i trening materijala u saradnji sa državnim institucijama i drugim organizacijama.

Istraživanje – procjena stanja u oblastima obrazovanja, ljudskih prava, rodne ravnopravnosti, dijaloga i izgradnje mira s ciljem pripremanja adekvatnih politika djelovanja i konkretnih projektnih aktivnosti uzimajući uvijek u obzir rodnu perspektivu i specifičnost kulturološkog konteksta u kojem se živi.

Rodna ravnopravnost – promocija i implementacija domaćih i međunarodnih standarda o ravnopravnosti spolova kroz različite vrste obrazovanja i podizanja svijesti o ovim pitanjima u lokalnoj zajednici. Posebna pažnja se posvećuje razvoju lokalnih rodno-inkluzivnih zajednica u kojima se vodi računa o potrebama i žena i muškaraca.

Javno zagovaranje – zalaganje za promjene politika djelovanja i usvajanje novih, s ciljem izgradnje demokratskog građanskog društva, ravnopravnosti spolova, ali i podizanje svijesti građanstva o važnosti aktivnog učešća u tim promjenama. Zagovaranje za rodnu senzibilizaciju državnopravnog okvira BiH.

Osnaživanje kapaciteta – rad na osnaživanju individualnih kapaciteta žena i mladih, ali i organizacionih kapaciteta lokalnih organizacija u oblastima rodne ravnopravnosti, ljudskih prava, ekonomskog osnaživanja, dijaloga i izgradnje mira. Podrška razvoju reforme obrazovanja, zaštite zdravlja i socijalne rehabilitacije kroz trening profesionalaca, promociju jačanja korisničkih inicijativa i psihosocijalnu podršku ženama, djeci i omladini.

Interkulturalni dijalog – promocija interkulturalnog dijaloga, izgradnje mira i pomirenja, u saradnji sa NVO-ima u BiH i u svijetu koji su posvećeni ovim pitanjima. Organiziranje javnih rasprava, okruglih stolova i radionica o ovim temama, te susreti umjetnika, akademskih radnika i NVO aktivista koji iz svoje perspektive mogu ponuditi ideje za zajedničko djelovanje i koegzistenciju. Organiziranje susreta u malim lokalnim zajednicama s ciljem okupljanja podijeljenih ljudi u BiH za jedan sto.

Rezultati

- Više od 500 mladih i djece iz Kantona Sarajevo, Tuzlanskog i Hercegovačko-neretvanskog su sudjelovali u našim radionicama koje su ocijenjene izuzetno korisnim i uspješnim
- Potpisan sporazum o saradnji i trogodišnjem projektu s ministarstvima obrazovanja KS, TK i HNK u oblasti vršnjačkog nasilja u školi
- Saradnja i partnerstvo s više od 100 srednjih škola u Kantonu Sarajevo, Tuzlanskom i Hercegovačko-neretvanskom
- Realizovana Interdisciplinarna učionica “Politizirana sjećanja: Borba za teritorij kolektivnog pamćenja” u Bosni i Hercegovini, Srbiji i Hrvatskoj
- Realizovana radionica “Žene za mir i stabilnost u lokalnoj zajednici: pisanje projektnih prijedloga u sklopu UNSCR 1325” u tri općine na sjeveru BiH: Orašje, Domaljevac Šamac i Donji Žabari
- Realizovan seminar “Međunarodni dan žena – zašto feminizam?” u Mostaru
- Realizovani seminari “Svjetski etos u školi” u Zenici i Mostaru
- Realizovane radionice svjetskog etosa za osnovne škole kantona Sarajevo
- Realizovani treninzi za trenere u oblasti svjetskog etosa u školi
- Održane radionice “Nira” za učenike i učenicke srednjih škola u Kantonu Sarajevo
- Produciran i premijerno prikazan dokumentarni film “Bosanski ženski muslimanski obredi – učenje, recitiranje i podučavanje u Sarajevu”
- Realizovanje konferencije “Trauma, pamćenje i ozdravljenje na Balkanu i šire”
- Održana ljetna škola “Demitologizacija nacija i identita: Bosna u evropskom srednjem vijeku”
- Organizovan sajam Ženskog poduzetništva u sjevernoj BiH
- Realizovane radionice iz oblasti medijske pedagogije u Sarajevu, Mostaru i Tuzli
- Realizovane tri otvorene učionice i izložba na Međunarodni dan eliminacije nasilja nad ženama u Muzeju književnosti i pozorišne umjetnosti BiH, u Sarajevu
- Napisan, promoviran i distribuiran priručnik: “0% TOLERANCIJE NASILJU U ŠKOLI” – vodič kroz Protokol o postupanju u slučaju nasilja u školi za djecu/mlade, roditelje i nastavno osoblje
- Prevedena i promovirana knjiga “Mi djeca okupacije – pripovijesti kćerki i sinova savezničkih vojnika”, autorice Ute Baur-Timmerbrink
- Napisan, osmišljen, promoviran i distribuiran priručnik: “Priručnik svjetskog etosa za osnovne škole”
- Prevedena, promovirana i distribuirana knjiga “Podjela posla – kako sam u porodici i karijeri načila da se izborim za sebe”, autorice Myre Strober
- Osmišljena, napisana i promovirana zbirka pripovijetki i strip naracija: “Sve što (ne) želimo znati”, autora Elme Softić-Kaunitz i Pavla Kaunitza
- 60 crteža primljeno za natjecanje na temu rod i nasilje
- Medijska popraćenost rada TPO Fondacije, uključujući TV, radio, web portale i društvene mreže
- Odabran 21 crtež prikazan na izložbi, najboljih pet radova nagrađeni, a dodatno je jedan rad nagrađen posebnom nagradom žirija

Gradovi/mjesta u kojima je TPO Fondacija sprovela aktivnosti



Gradovi/mjesta u kojima je TPO Fondacija provodila aktivnosti tokom 2016. godine su: Orašje, Domaljevac Šamac i Donji Žabari, Mostar, Visoko, Breza, Tešanj, Maglaj, Zenica, Međugorje, Čapljina, Mostar, Jablanica, Mostar, Stolac, Tuzla, Sarajevo, Podlugovi, Živinice, Gradačac, Banovići, Tuzla, Lukavac, Gračanica, Srebrenik, Tešanj, Gračanica, Srebrenik, Lukavac, Banovići, Kladanj, Kalesija, Srnice Donje, Bašigovci, Blagaj, Gnojnice, Bukinje, Mihatovići, Bašigovci, Srebrenica, Zagreb i Beograd.

I PROJEKAT: EKONOMSKA STABILNOST ŽENA KAO DOPRINOS IZGRADNJI MIRA U ZAJEDNICI

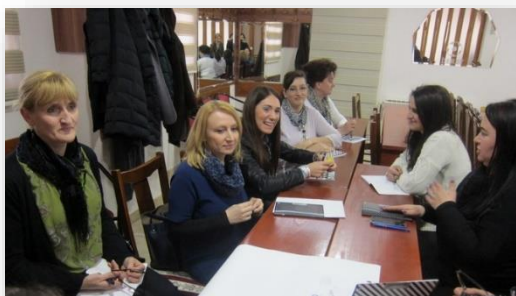
Radionica “Žene za mir i stabilnost u lokalnoj zajednici: UNSCR 1325”

TPO Fondacija jerealizovala projekat pod nazivom “**Ekonomska stabilnost žena kao doprinos izgradnji**



mira u zajednici” čime je okupila žene iz tri opštine sjeverne BiH: **Orašje, Domaljevac Šamac i Donji Žabari** s ciljem osnaživanja žena za pokretanje malih biznisa i da kroz mirovne inicijative – a pozivajući se na UN rezoluciju 1325 o ženama, miru i sigurnosti – progovore o važnim pitanjima za njihove zajednice i da kroz zajednički rad i razmjenu iznađu modele zagovaranja i promjena koje žele ostvariti.

5. i 6. februara TPO Fondacija je održala dvodnevni seminar “**Žene za mir i stabilnost u lokalnoj zajednici**”: **UNSCR 1325** za žene iz tri navedene opštine. Većina polaznica su bile učesnice programa za ekonomsko osnaživanje žena koje su pokrenule male biznise ili proširuju postojeće. Seminar su vodile **Zilka Spahic Šiljak** iz **TPO Fondacije** i **Radmila Žigić** iz **Lare Bijeljina**. Kroz ove radionice žene su upoznate sa **UN Rezolucijom 1325** o ženama, miru i sigurnosti koja je usvojena 2000. godine što se posebno odnosi na a) **ucešća žena** na svim nivoima odlučivanja, b) **rodnu perspektivu** i obučavanje u izgradnji mira, c) **zaštitu i poštovanje** ljudskih prava žena i ženske djece, d) **uvođenje rodne perspektive** u izvještaje i programe Ujedinjenih nacija.



Kroz različite vježbe učesnice su učile o tome šta je potrebno za mirovni rad, na koji način mijenjati kulturu komunikacije i kulturu dijaloga kroz uvažavanje drugog i drugačijeg i, na koncu, zašto je rodna perspektiva važna te kako je integrirati u svaki segment djelovanja.

Posjeta zamjenice Norveške ambasade Orašju

U Orašju je 18.4.2016. upriličena posjeta zamjenice ambasadorice Kraljevine Norveške u BiH, gospođe **Anne I. M. Havnør** u okviru projekta **“Ekonomsko osnaživanje žena u lokalnim zajednicama”**. Gospođa Havnør i predstavnice TPO Fondacije Sarajevo su se sastale s predstavnicima vlasti u Posavskom kantonu i predstavnicama Udruženja žena **“Posavski cvijet”** gdje su razgovarali o rezultatima projekta i daljnjoj podršci njegovim sudionicama jer je rodna ravnopravnost vrlo bitna za ekonomski razvoj i prosperitet. Izložba rukotvorina i delicija nastalih kreativnošću i marljivošću sudionica projekta, kao i posjeta porodičnim imanjima koja se bave poljoprivredom i proizvodnjom ukrasnog bilja – što je podržano projektom – su bili dijelom posjete.



Tokom posjete, gospođa Havnør je istaknula važnost jednake zastupljenosti žena i muškaraca za gospodarski napredak i kazala je da su ovim projektom koji je implementirala TPO Fondacija objedinjeni svi postulati koje njeguje Kraljevina Norveška, a to su: mir, građansko društvo, pomirenje, multikulturalnost i rodna ravnopravnost. Načelnik općine Orašje i predsjednik Posavskog kantona su obećali daljnju podršku ekonomskom osnaživanju žena koja će doprinijeti boljem i kvalitetnijem razvoju cjelokupne zajednice.

O posjeti su izvijestile Vlada Posavskog kantona i ambasada Kraljevine Norveške. Više pogledajte na sljedećim linkovima:

http://www.norveska.ba/News_and_events/Society-and-Policy/Norway-supports-initiative-for-economic-empowerment-of-women/#.VxYiHDefB0I.facebook

<http://www.zupanijaposavska.ba/anne-havnor-zamjenica-sefa-misije-veleposlanstva-norveske-u-bih-u-vladi-zupanije-posavske/>

Ovaj projekt, kao i posjeta, su bili dodatni podsjetnik na važnost promicanja ekonomske neovisnosti i poduzetništva žena, kao i rodne ravnopravnosti.



Sajam ženskog poduzetništva u sjevernoj BiH

U subotu **10.9.2016.** otvorenjem **Sajma ženskog poduzetništva** službeno je završen projekt **“Ekonomsko osnaživanje žena kao doprinos izgradnji mira u zajednici”** kojeg je posljednjih godinu dana implementirala **TPO Fondacija** u suradnji s udruženjem/udrugom žena **“Posavski cvijet”** i uz podršku **ambasade Kraljevine Norveške** u Sarajevu u **Orašju, Domaljevcu i Donjim Žabarima**.

TPO Fondacija je prije više od godinu dana započela implementaciju projekta **“Ekonomsko osnaživanje žena kao doprinos izgradnji mira u zajednici”** na području općine Orašje, Domaljevac-Šamac i Donji Žabari. Prepoznavši resurse i volju ovdašnjih žena organizirani su seminari i radionice kojima su u fokusu bili mir, ekonomsko osnaživanje žena, učenje o izradi uspješnog biznis plana i nadasve zajednički



rad žena iz tri etničke grupe. Nakon prvih nekoliko radionica, odabrano je deset biznis planova koji uključuju proizvodnju hrane, uzgoj stoke, proizvodnju džemova, sokova i voća, izradu nakita, šivanje narodnih nošnji, umjetnički rad tetoviranja i igraonicu za djecu. Pored toga dobitnice grantova su osmislile i implementirale aktivnosti koje doprinose razvoju mira u zajednici kroz šest projekata koji uključuju dodjelu knjiga područnoj osnovnoj školi u Kostrču sa posebnim fokusom na ženske autorice, likovnu radionicu za žene u svrhu relaksacije i participacije u društvenom životu, predavanje i

radionicu o nasilju nad ženama, seminare o zaštiti i očuvanju mentalnog zdravlja žena i dvije tribine o edukaciji i osnaživanju žena u borbi protiv nasilja u porodici.





Ciklus mirovnih aktivnosti zaokružuje se krajem septembra 2016. godine. Svi odobreni biznis planovi su registrirani kao obrti, a poduzetnice su dobile i povrat uložениh sredstava od općine pa će to moći iskoristiti za daljnji razvoj svojih obrta a, samim tim i ekonomsko osnaživanje. Općina je na temelju Gender akcionog plana (GAP) podržala žensko poduzetništvo i najavila da će i dalje iznalaziti načine – kroz poreske olakšice – da pojednostavi ulazak žena u svijet biznisa.

Glavni cilj projekta je ostvaren. Poduzetnice su ohrabrene da nastave ulagati u svoje obrte, dobile su potporu lokalnih vlasti, predstavile prve plodove rada kojeg su prepoznali i njihovi/e sugrađani/ke. UŽ “Posavski cvijet”, formirano u Orašju u okviru ovog projekta, okuplja žene iz tri grada sjeverne BiH će nastaviti djelovati kao podrška ženama u ovom kraju i savjetodavno i kroz zajedničku realizaciju budućih projekata, a TPO Fondacija će im na svoj način pružati podršku.

II PROJEKAT: SVJETSKI ETOS U ŠKOLI: INTEGRIRANJE SVJETSKOG ETOSA U OBRAZOVNE STRUKTURE I PROCESU U BOSNI I HERCEGOVINI

Svjetski etos u srednjim školama

Prvi seminar održan u Zenici



Prvi seminar “Svjetski etos u školi” u okviru projekta “Svjetski etos u školi: Integracija svjetskog etosa u odgojno-obrazovne strukture i procese u Bosni i Hercegovini” za Zeničko-dobojski kanton održan je 12. i 13.3.2016. u Zenici. Stručni tim TPO Fondacije iz Sarajeva – Alen Kristić, Monja Šuta-Hibert i

Anja Maksić – predstavili su nastavnicima/ama projekt svjetskog etosa i njegovu važnost u promociji i življenju univerzalnih vrijednosti te radili na demonstraciji dvostrukih sati.

“Svjetski etos u školi: Integracija svjetskog etosa u odgojno-obrazovne strukture i procese u Bosni i Hercegovini” je jedan od projekata TPO Fondacije Sarajevo kojim se nastoji integrirati učenje o etičkim vrijednostima u bosanskohercegovačkom obrazovnom sistemu. U skladu s tim, 12. i 13. marta 2016. je održan seminar “Svjetski etos u školi” u Zenici. Nastavnici/e iz različitih oblasti su imali priliku upoznati se s pojmom i konceptom svjetskog etosa i značaju učenja o etičkim vrijednostima. Riječ je o projektu koji je zasnovan na etičkoj i međureligijskoj dimenziji. Tačnije, to je inicijativa koja različitim aktivnostima i sadržajima podiže svijest i nastoji kreirati temeljne zajedničke vrijednosti na nivou različitih društvenih sektora. Ono što se posebno naglašava je usvajanje ključnih etičkih pravila, ekspanzija etike i njen stalni razvoj.

Predstavljena je i online platforma etos.ba na kojoj se nalaze svi sadržaji i pomagala relevantna za integraciju etosa u obrazovne sfere i dalekosežne utjecaje. Kako bi se približio pedagoški aspekt ovog projekta, urađene su demonstracije dvostrukih sati na temu aktuelnih etičkih izazova današnjice. Nakon niza predavanja o začecima, značaju i promociji etičkih vrijednosti, te demonstracije dvostrukih sati, zaključeno je da su stubovi istih **posvećenost kulturi nenasilja i poštivanje života, solidarnosti i pravednog ekonomskog poretka, tolerancija i istinoljublje, jednaka prava i partnerstvo muškaraca i žena, te potreba za preobrazbom svijesti**. Nastavnicima/ama su po završetku seminara dodijeljeni certifikati za uspješno završenu nastavnu cjelinu “Svjetski etos u školi”.





Drugi seminar “Svjetski etos u školi” održan u Zenici

Drugi seminar za Zeničko-dobojski kanton održan je **19. i 20.3.2016.** u **Zenici**. Nova grupa nastavnika/ca je imala priliku učiti o svjetskom etosu i metodama kreiranja nastavnih jedinica u različitim predmetima društvenih i humanističkih znanosti.

Cjelokupan seminar – u teorijskom i praktičnom dijelu – je zaključen temeljnim porukama posvećenosti **kulturi nenasilja i poštivanja života, solidarnosti i pravednog ekonomskog poretka, tolerancije i istinoljublja, jednakih prava i partnerstva muškaraca i žena**. Certifikati su uručeni svim polaznicima seminara, uz brojne didaktičke materijale i literaturu koju mogu koristiti da obogate pripremu nastavnih sati integracijom svjetskog etosa.

Prvi seminar “Svjetski etos u školi” u Mostaru



Seminar “Svjetski etos u školi” za Hercegovačko-neretvanski kanton je održan 2. i 3.4.2016.



Ukupnost etičnog ponašanja ili kraće etos je bila tema koja je dominirala prošlog vikenda u Studentskom hotelu u Mostaru. Naime, u organizaciji TPO Fondacije iz Sarajeva je održan seminar “Svjetski etos u školi” na kojemu su direktori/ce, pedagozi/ginje, nastavnici vjeronauka, filozofije, historije, geografije, tjelesne i zdravstvene kulture i stručnih građevinskih predmeta mogli čuti što sve pod svojim okriljem nudi svjetski etos bh. obrazovnom sistemu. Kroz niz predavanja prisutni su mogli vidjeti potencijal, važnost i iskoristivost svjetskog etosa pod školskim krovom kako bi izgrađivali sebe i svoje učenike/ce u otvorenije ličnosti lišene predrasuda i stereotipa. Kada je u pitanju pedagoški aspekt ovog projekta s nastavnicima/ama su realizirane demonstracije dvostrukih sati, a teme koje su dominirale u istim su se ticale etičkih izazova današnjice.



Svi prisutni su na kraju dobili certifikate, kao i brojne didaktičke materijale koji čine kvalitetnu podlogu za daljnje tkanje priče o boljem i otvorenijem sutra.

O seminaru je pisala i Gimnazija Mostar na svojoj web stranici:
<http://gimnazijamostar.ba/1671-2/>

Drugi seminar “Svjetski etos u školi” u Mostaru



Drugi seminar “Svjetski etos u školi” u sklopu projekta “Svjetski etos u školi: Integracija svjetskog etosa u odgojno-obrazovne strukture i procese u Bosni i Hercegovini” za Hercegovačko-neretvanski kanton je održan **9. i 10.4.2016.** Inkluzivnost, dijalog i bolja integracija svjetskog etosa u obrazovne programe su bile ključne teme ovog seminara.



Glazbena i likovna umjetnost, njemački jezik, biologija, povijest, vjeronauk, medicinska psihologija i pedagogija su prošlog vikenda ujedinile snage u pronalaženju najboljih i najučinkovitijih načina za što uspješniju i bolju integraciju svjetskog etosa u školske klupe učenika/ca. Inkluzivan i dostupan prostor za dijalog, kritičko promišljanje i razmjenu informacija vezanih za probleme i specifičan kontekst u kojem se nalazi bh. obrazovni sistem su bile teme koje su obilježile ovaj seminar. Zbog znatiželje i odlične povratne informacije nastavnika/ica, pored iscrpnih predavanja o kontekstualizaciji i samoj ideji svjetskog etosa, Alen Kristić se posebno osvrnuo na inkorporiranje svjetskog etosa u pojedine predmete, te nastavnike/ce uputio na relevantne i korisne stranice na kojima mogu pronaći sadržaje o etičkim dilemama u kojima se svaki/a njihov/a učenik/ca može pronaći.

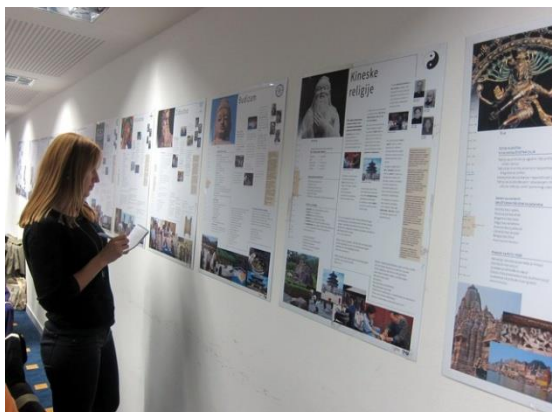
Monja Šuta-Hibert je s nastavnicima/ama obradila praktično-pedagoški dio gdje su nastavnici/e kroz spektar vježbi mogli/e vidjeti kako svjetski etos pronalazi svoje mjesto u svakom predmetu i koliko je ovaj program interdisciplinaran. Nastavnicima/ama su na kraju seminara dodijeljeni certifikati i brojni didaktički materijali koji će zasigurno imati svoje mjesto u budućem radu i podučavanju.

U nastavku tabelarni prikaz realizovanih seminara Svjetskog etosa u srednjim školama

Datum	Kanton	Broj učesnika/ca	Predmeti	Grad/Mjesto
12-13. 10.2016.	Zeničko-dobojski kanton	23	Muzičko obrazovanje, BHS jezik i književnost, matematika, islamska vjeronauka, psihologija, engleski jezik, historija	Visoko, Breza, Tešanj, Maglaj, Zenica
2-3. 4.2016.	Hercegovačko-neretvanski kanton	19	Direktori škola, islamska vjeronauka, pedagozi, povijest, filozofija, sociologija, stručni građevinski predmeti	Međugorje, Čapljina, Mostar, Jablanica
9-10. 4.2016.	Hercegovačko-neretvanski kanton	14	Biologija, medicinska pedagogija, povijest, njemački jezik, pedagog, islamska vjeronauka, muzičko obrazovanje, direktori škola, kiparstvo, grafika	Mostar, Stolac

Svjetski etos u osnovnim školama: prva radionica u Kantonu Sarajevo

Nakon uspješno uspostavljene suradnje sa Pedagoškim zavodima i Ministarstvima obrazovanja, nauke, kulture i sporta u Sarajevu, Tuzli, Zenici i Mostaru i nakon održanih radionica za preko dvije stotine srednjoškolskih nastavnika/ca i profesora/ica, **TPO Fondacija** je uspjela osigurati sredstva i uslove za novu fazu projekta **SVJETSKI ETOS U ŠKOLI**. U skladu s tim, **24. i 25.9.2016.** održana je prva radionica iz oblasti svjetskog etosa za osnovne škole Kantona Sarajevo na kojoj je prisustvovalo 22 nastavnika/ca islamskog odnosno katoličkog vjeronauka i predmeta Društvo, kultura i religija.



Vođeni uvjerenjem da se temeljni koncepti svjetskog etosa trebaju integrirati u sve obrazovne strukture i nakon uspješno uspostavljene suradnje sa Pedagoškim zavodima i Ministarstvima

obrazovanja, nauke, kulture i sporta u Sarajevu, Tuzli, Zenici i Mostaru te održanih radionica za preko dvije stotine srednjoškolskih nastavnika/ca i profesora/ica, TPO Fondacija uspjela je osigurati sredstva i uslove za novu fazu projekta "Svjetski etos u školi". Zbog toga je 24. i 25.9.2016. održana prva radionica iz oblasti svjetskog etosa za osnovne škole Kantona Sarajevo. Implementacijom SE radionice za osnovne škole prisutni nastavnici/ce su mogli/e upoznati se sa potencijalima i važnošću integracije svjetskog etosa u različite predmetne oblasti, te upoznati se s nekim od interaktivnih metodologija rada u oblasti podučavanja djece i mladih. Tokom rada prisutni nastavnici/ce su imali priliku raditi i pripremati ogledne časove na različite teme kao što su: ljudskost kao temeljni poziv za svakog čovjeka,



mogućnosti izrade razrednog i školskog etosa, kultura tolerancije i istinoljubivosti, itd.

Prva radionica svjetskog etosa za osnovne škole u Tuzlanskom kantonu

29. i 30.10.2016. održana je prva radionica svjetskog etosa za osnovne škole na području Tuzlanskog kantona na kojoj je prisustvovalo **24 nastavnika/ca** iz različitih oblasti.



Važnost integracije svjetskog etosa u obrazovne strukture već je odavno prepoznata a mreža nastavnika/ca koji/e uviđaju prednosti ove inicijative se širi. 24 nastavnika/ca je radilo na upoznavanju i mogućnostima integracije svjetskog etosa u različite predmete na nivou osnovnog obrazovanja.

Pripremali su ogledne časove na različite teme kao što su: kultura nenasilja i strahopoštovanja pred svekolikim životom, kultura ravnopravnosti i partnerstva muškarca i žene, kultura solidarnosti i pravednog ekonomskog poretka, itd. Na kraju dvodnevnog druženja, pored dodijeljenih certifikata i publikacija, nastavnici/e su ponijeli/e nova poznanstva, kontakte i, što je najvažnije, podsjetnik na ono iskonsko ljudsko što svi nosimo u sebi.

U nastavku tabelarni prikaz realizovanih seminara Svjetskog etosa u osnovnim školama.

Datum	Kanton	Broj učesnika/ca	Predmeti	Grad/Mjesto
24-25. 9.2016.	Sarajevski kanton	25	Građansko obrazovanje, historija, islamska vjeronauka, društvo, kultura i religija, katolički vjeronauk	Sarajevo, Podlugovi
29-30. 10.2016.	Tuzlanski kanton	30	Islamski vjeronauk, historija, engleski jezik, bosanski jezik, bibliotekar	Živinice, Gradačac, Banovići, Tuzla, Lukavac, Gračanica, Srebrenik

Radionice “NIRA” za mlade Treće gimnazije Sarajevo

6.3.2016. u prostorijama **TPO Fondacije Sarajevo** je održana radionica “Nira”u sklopu suradnje TPO Fondacije i srednjih škola Kantona Sarajevo. Suradnja je začeta u okviru pokretanja Inicijative ETOS koja je nastala kao rezultat dugogodišnjeg nastojanja TPO tima na otvaranju inkluzivnog i dostupnog prostora za dijalog, kritičko promišljanje i razmjenu informacija vezanih za problem lokalne i globalne zajednice. Fokus rada je bio usmjeren na oblasti omladinskog aktivizma i korištenju stripa u obrazovne svrhe.



TPO Fondacija je 16.3.2016. upriličila radionicu “Nira” za učenice i učenike Treće gimnazije u Sarajevu na kojem su se mogli upoznati sa temeljnim pojmovima i konceptima djelovanja koje vežemo za oblasti omladinskog aktivizma, ali i civilnog društva općenito.

Strip “Nira” je jedna od publikacija TPO Fondacije koja je namijenjena mladima i podizanju svijesti o tome koji su najveći problemi današnjice i kako im pristupiti na pravi način. Predstavljajući lik hrabre i empatične Nire koja se bori protiv vršnjačkog i rodno zasnovanog nasilja te koja se neumorno zalaže za društvenu i socijalnu pravdu, publikacija nudi moguće odgovore i putanje za kreiranje društveno odgovorne zajednice.

TOT Trening: Prvi modul treninga za trenere u oblasti “Svjetskog etosa u školi”

U periodu od **29.9.2016.** do **1.10.2016.** održan je **prvi modul** obrazovnog ciklusa Trening za trenere u

oblasti “Svjetskog etosa u školi”, u Franjevačkom samostanu “Sv. Bonaventura” u Visokom. Petnaest nastavnika/ca iz četiri kantona (Sarajevski, Tuzlanski, Zeničko-dobojski i Hercegovačko-neretvanski) su imali priliku učiti o osnovama andragoške metodologije, filozofiji, ljudskim pravima i socijalnoj pravdi iz religijskog i sekularnog ugla, a predavači i predavačice su bili/e stručnjaci/kinje iz gore navedenih oblasti: **Mirjana Mavrak, Spahija Kozlić, fra Mile Babić, Zilka Spahić-Šiljak, Emina Abrahamsdotter, Monja Šuta-Hibert i Alen Kristić.**



Svrha ovog trodnevnog obrazovnog ciklusa je bila osposobljavanje budućih voditelja/ica radionica svjetskog etosa koji će u narednom periodu promovirati i podučavati različitim mogućnostima intergracije svjetskog etosa u školski obrazovni sistem.

Iz ukupno 27 prijavljenih škola, u nastavku je tabelarni prikaz odabranih nastavnika za TOT trening:

RB	Nastavnici škola	Grad/Mjesto
1	JU Gimnazija Dobrinja	Sarajevo
2	JU Srednja škola za tekstil, kožu i dizajn	Sarajevo
3	Srednja medicinska škola	Tuzla

4	JU Srednja škola za okoliš i drveni dizajn	Sarajevo
5	JU Katolički školski centar	Sarajevo
6	JU Srednja medicinska i osnovna škola	Sarajevo
7	JU Gimnazija Musa Ćazim Ćatić	Tešanj
8	JU Mješovita srednja škola	Gračanica
9	JU Druga osnovna škola	Srebrenik
10	Pedagoški zavod	Tuzla
11	JU Gimnazija	Živinice
12	JU OŠ Husino	Tuzla
13	JU OŠ Brčanska Malta	Tuzla
14	JU OŠ Lukavac	Lukavac
15	JU OŠ Solina	Tuzla
16	JU Franjevačka klasična gimnazija	Visoko
17	Srednja građevinska škola	Mostar

2016. godine nastavljena je implementacija trogodišnjeg projekta "Svjetski etos u školi" TPO Fondacije, a jedna od aktivnosti je edukacija i osposobljavanje budućih edukatora/ica u oblasti svjetskog etosa. Nakon prijavnog procesa i selekcije odabrano je 15 nastavnika/ca koji/e su učestvovali/e na radionicama svjetskog etosa. Predstavljene su vježbe iz oblasti andragogije, obrađene su razlike u obrazovanju odraslih i djece te primjenjivost različitih metodologija u obrazovanju odraslih, a radila se i analiza različitih metoda učenja kod djece. U fokusu su bila i ljudska prava te njihova percepcija sa različitih stajališta, ali i ljudska prava i filozofija pravde saspekta rodne perspektive. Teme su bile i razlike sekularizma, laicizma i religijskog ustroja jednog društva odnosno države te ljudska prava sa stajališta tri religije: islama, kršćanstva i judaizma. Socijalna pravda u religijskom i sekularnom diskursu je također bila na rasporedu posljednjeg dana.

Tokom ovog obrazovnog programa učesnici/e su također imali/e priliku vidjeti i upoznati se sa različitim aspektima bosanskohercegovačke baštine koja se čuva u Franjevačkom samostanu u Visokom. Posjetili/e su knjižnicu koja broji 65 000 primjeraka knjiga i 20 000 časopisa, lapidarij, etnološki muzej i crkvu te upoznali se sa historijom i nastajanjem ovih impresivnih zbirki. Sljedeći obrazovni ciklus je dogovoren za mjesec decembar 2016. kada će novi set tema biti obrađivan.

Škola svjetskog etosa: Akreditacija škola svjetskog etosa

Pored različitih obrazovnih materijala i radionica koje predavači ETOS Inicijative već treću godinu realiziraju uz pomoć pedagoških zavoda i ministarstava obrazovanja Kantona Sarajevo, Kantona Tuzla, Zeničko-dobojskog kantona i Hercegovačko-neretvanskog kantona, ETOS Inicijativa je prepoznatljiva i po ideji pokretanja škola svjetskog etosa. Kako bi se kreirali kvalitetni međuljudski odnosi i povjerenje unutar jedne školske zajednice iznimno je važno upoznavati i



Podsjećati cjelokupnu zajednicu (nastavno osoblje, učenike i roditelje) na određene etičke vrijednosti koje su, bez obzira na vjersku i kulturnu pripadnost, bliske svima i od univerzalne važnosti za bilo koju ljudsku zajednicu.

Od prijavljenih 7 srednjih i osnovnih škola, TPO Fondacija je potpisala sporazum o suradnji i početku akreditacije škola svjetskog etosa sa navedenim školama iz Sarajevskog kantona, dok je u mjesecu januaru planiran obilazak i potpisivanje sporazuma sa još četiri škole na području Kantona Tuzla.

RB	Nastavnici škola	Grad/Mjesto
1	JU Gimnazija Dobrinja	Sarajevo
2	JU Srednja škola za tekstil, kožu i dizajn	Sarajevo
3	JU Željeznički školski centar	Sarajevo



Etos Tim je ponudio sljedeće prednosti:

- Dobivanje stručne podrške ETOS Inicijative u oblasti učenja o etičkim vrijednostima i interkulturnog obrazovanja
- Stručna podrška u profiliranju imidža škole u javnosti kao škole koja poseban akcenat stavlja na odgojne vrijednosti i učenja o etičkim vrijednostima
- Podrška ETOS Inicijative različitim školskim projektima i aktivnostima koje su skladu sa univerzalnim etičkim vrijednostima
- Umrežavanje i razmjena iskustava sa drugim

školama koje su "škole svjetskog etosa" na lokalnom i međunarodnom nivou.



III PROJEKAT: PREVENCIJA I SMANJENJE NASILJA U ŠKOLI

Potpisivanje sporazuma s pedagoškim zavodima i ministarstvima obrazovanja Kantona Sarajevo, Tuzlanskog kantona i Hercegovačko-neretvanskog kantona i dogovorene aktivnosti

Krajem mjeseca augusta i početkom septembra 2016. godine **TPO Fondacija** je u suradnji sa **Pedagoškim zavodom Kantona Tuzla** i **Ministarstvom obrazovanja Hercegovačko-neretvanskog kantona** počela realizaciju trogodišnjeg projekta prevencije i smanjenja rodno zasnovanog nasilja u školama. Tim povodom, održani su sastanci strateškog planiranja na kojima su učestvovali/e predstavnici/e Pedagoškog zavoda Kantona Tuzla, Ministarstva obrazovanja Hercegovačko-neretvanskog kantona kao i nastavnici/e i pedagozi/ginje dvadeset osnovnih i srednjih partnerskih škola. Sastanci strateškog planiranja su rezultirali zajedničkim planom djelovanja i utvrđenim programskim aktivnostima koje će se realizirati u naredne tri godine, sistematski i uz podršku zvaničnih obrazovnih struktura pomenutih kantona.



Projekat prevencije obuhvata suradnju sa tri kantona (Sarajevo, Mostar, Tuzla) i podrazumijeva trogodišnji projekat i niz aktivnosti. Tokom sastanaka strateskog planiranja (vijesti o tome se nalaze na webu) dogovorene su i potpisane zajedničke aktivnosti:

- **Aktivnosti vezane za psihosocijalnu podršku nastavnicima**
- **Aktivnosti vezane za rad sa roditeljima učenika**
- **Aktivnosti vezane za radionice medijske pedagogije**
- **Aktivnosti vezane za uključivanje partnerskih škola u kampanju 16 dana aktivizma**
- **Izrada priručnika za rad nastavnika sa djecom a vezano za nasilje u školi**
- **Izrada priručnika za rad nastavnika sa roditeljima a vezano za nasilje u školi**

Povodom ovog projekta potpisani su Memorandumi o sporazumijevanju i saradnji sa Pedagoškim zavodom u Kantonu Tuzla i tokom zajedničkog sastanka strateškog planiranja dogovoreno je i uspostavljeno partnerstvo sa slijedećih deset škola:

RB	OSNOVNE ŠKOLE TUZLANSKOG KANTONA
1	JU OŠ Mihatovići Tuzla
2	JU OŠ Bukinje Tuzla
3	JU OŠ Bašigovci
4	JU OŠ Dobošnica Lukavac
5	JU OŠ Hasan Kikić Gračanica
6	JU OŠ Špionica Srebrenik
7	JU OŠ Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak Srnice Donje
8	JU OŠ Memići Kalesija
9	JU OŠ Grivice Banovići
10	JU OŠ Stupari Kladanj

Povodom ovog projekta potpisani su Memorandumi o sporazumijevanju i saradnji sa Ministarstvom obrazovanja, nauke, kulture i sporta HNK i tokom zajedničkog sastanka strateškog planiranja dogovoreno je i uspostavljeno partnerstvo sa slijedećih deset škola:

RB	OSNOVNE ŠKOLE HERCEGOVAČKO-NERETVANSKOG KANTONA
1	IV osnovna škola Mostar
2	Osnovna škola Blagaj
3	Osnovna škola Gnojnice
4	OŠ Mustafa Ejubović-Šejh Jujo Mostar
5	Osnovna škola Zalik
6	Treća osnovna škola Mostar
7	OŠ Ilije Jakovljevića Mostar
8	Osnovna škola Ilići
9	OŠ A.B.Šimića Mostar
10	OŠ Ivana Gundulića Mostar

Povodom ovog projekta potpisani su Memorandumi o sporazumijevanju i saradnji sa Ministarstvom za obrazovanje, nauku i mlade KS i tokom zajedničkog sastanka strateškog planiranja dogovoreno je i uspostavljeno partnerstvo sa slijedećih devet škola:

RB	OSNOVNE ŠKOLE SARAJEVSKOG KANTONA
1	JU OŠ Edhem Mulabdić
2	JU OŠ Nafija Sarajlić
3	JU OŠ Aleksa Šantić
4	JU OŠ Malta
5	JU OŠ Zahid Baručija
6	JU OŠ Srednje
7	JU OŠ Zaim Kolar
8	JU OŠ 9. Maj Pazarić
9	JU OŠ Deveta Osnovna škola
10	JU OŠ Džemaludin Čaušević

Medijska pedagogija partnerstvu sa Centrom za kulturnu i medijsku dekontaminaciju

Nakon sklopljene suradnje s **Pedagoškim zavodom Tuzlanskog kantona** i **Ministarstvom obrazovanja, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona** **12. i 13.10.2016.** započela je implementacija prvih radionica iz oblasti **medijske pedagogije** u Tuzli u sklopu trogodišnjeg projekta **“Prevenција i smanjenje nasilja u školama”** kojeg provodi **TPO Fondacija Sarajevo**. Na prve dvije jednodnevne radionice prisustvovalo je po 10 nastavnika/ca iz 10 škola sa područja Tuzlanskog kantona. Radionice se provode u suradnji sa **Centrom za kulturnu i medijsku dekontaminaciju (CKMD)**.



12. i 13.10.2016. održan je prvi set radionica iz oblasti medijske pedagogije koji se provodi u sklopu trogodišnjeg projekta TPO Fondacije pod nazivom “Prevenција i smanjenje nasilja u školama”. Prvi set radionica održan je Tuzli sa 20 nastavnika/ca. Cilj radionica je bio da se nastavnici i nastavnice upoznaju sa osnovama filmske i video naracije, savladavanja osnovnih tehnika korištenja audio i video tehnologija potrebnih za snimanje kratkih filmova i video radova, te filmskih žanrova: kratki dokumentarni film i kratki video rad, tzv. “social spot”, poznavanja open source programa namijenjenih za montažu kao i osnove elemenata montaže i kadriranja. Idejna vodilja ovih radionica nije samo upoznavanje nastavnika i nastavnica sa dostupnom video i audio tehnologijom u službi obrazovanja

već i kreiranje uvjeta i izvora informacija koji će kasnije tokom, ali i mimo realizacije ovog projekta, ostati u službi pedagoškog rada sa trenutačnim i budućim učenicima i učenicama.

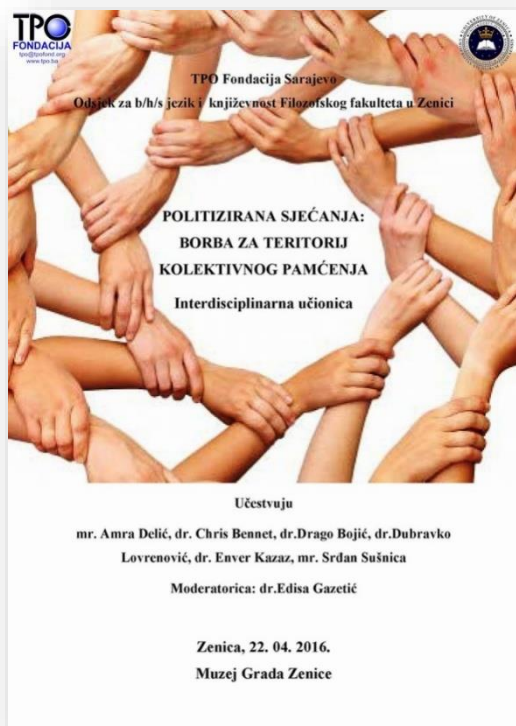
U nastavku je lista svih realizovanih radionica iz medijske pedagogije:

Datum	Kanton	Broj nastavnika	Predmeti	Grad/Mjesto
12.10.2016.	Tuzlanski kanton	9	Razredna nastava, matematika, geografija, islamski vjeronauk, tehnička kultura, engleski jezik	Gračanica, Srebrenik, Bukinje, Mihatovići, Kladanj, Banovići, Kalesija, Bašigovci, Gradačac
13.10.2016.	Tuzlanski kanton	10	Razredna nastava, bosanski jezik, historija, geografija	Bukinje, Mihatovići, Gračanica, Gradčac, Lukavac, Kalesija, Kladanj, Bašigovci, Srebrenik
19.10.2016.	Tuzlanski kanton	9	Razredna nastava, bosanski jezik, historija, geografija	Bukinje, Mihatovići, Gračanica, Gradčac, Lukavac, Kalesija, Kladanj, Bašigovci, Srebrenik
20.10.2016.	Tuzlanski kanton	11	Razredna nastava, bosanski jezik, engleski jezik, islamski vjeronauk, informatika	Bukinje, Mihatovići, Gračanica, Gradačac, Lukavac, Kalesija, Kladanj, Bašigovci, Srebrenik
26.10.2016.	Hercegovačko-neretvanski kanton	11	Fizika, informatika, biologija, hemija, tjelesni odgoj, engleski jezik, hrvatski jezik i književnost, razredna nastava, tehnička kultura i biblioteka	Mostar (bošnjačke i hrvatske škole)
27.10.2016.	Hercegovačko-neretvanski kanton	11	Razredna nastava, likovna kultura, biologija, hemija, tehnička kultura, informatika, tjelesni odgoj, islamska vjeronauka, hrvatski jezik i književnost	Mostar (bošnjačke i hrvatske škole)
3.11.2016.	Hercegovačko-neretvanski kanton	8	Islamska i katolička vjeronauka, turski jezik, biologija, hemija, tjelesni odgoj, likovna kultura, informatika	Mostar (bošnjačke i hrvatske škole)
7.11.2016.	Hercegovačko-neretvanski kanton	10	Pedagog, hrvatski jezik i književnost, razredna nastava, engleski jezik, biologija, hemija, likovna kultura	Mostar (bošnjačke i hrvatske škole)

16.11.2016.	Sarajevski kanton	9	Pedagozi, informatika, islamska vjeronauka, sociologija, filozofija, likovna kultura, teorijska i praktična saobraćajna nastava	Sarajevo
17.11.2016.	Sarajevski kanton	9	Islamska vjeronauka, građansko obrazovanje, BHS jezik i književnost, drušvo, kultura i religija, engleski jezik	Sarajevo



INTERDISCIPLINARNA UČIONICA: “POLITIZIRANA SJEĆANJA: BORBA ZA TERITORIJ KOLEKTIVNOG PAMĆENJA”



Prva Interdisciplinarna učionica u Zenici

TPO Fondacija i **Univerzitet u Zenici** u okviru **PILAR programa** – čiji su fokus afirmacija **interdisciplinarnog** pristupa u metodama učenja i istraživanja u društvenim i humanističkim disciplinama u svim oblicima društvenosti na prostoru bivše Jugoslavije – su realizovali interdisciplinarne radionice s ciljem izgradnje javnog dobra koje je sistematski urušavano preko dvadeset godina.

U **Zenici (Muzej grada Zenice)**, **22.4.2016.** je održana prva u nizu od tri interdisciplinarne učionice i predstavljaju svojevrsnu uvertiru u međunarodnu konferenciju **“Trauma, pamćenje i ozdravljenje na Balkanu i šire”** koja je održana u julu 2016. godine. Učionica je održana uz podršku **TPO Fondacije Sarajevo** i u saradnji s **Odsjekom za BHS jezik i književnost**

Univerziteta u Zenici. Panelisti/ce su bili respektabilni/e stručnjaci/kinje u području psihijatrijske, historijske, političke, pravne, religijske i kulturološke nauke koji su zajedno sa studentima/cama iz Srbije, Hrvatske, Poljske i BiH pokušali pronaći i ponuditi odgovore u kojem smjeru bismo trebali ići ka boljem i tolerantnijem suživotu.



Gost predavač je bio profesor historije i novinar Christopher Bennett koji je kao uzrok haosa u društvu i političkoj sferi u BiH naveo izborne sisteme i strukturalno pitanje buduću da stvaraju razdor među

ljudima. U svom predavanju “Ratna trauma: seksualno nasilje i ‘djeca rata’” neuropsihijatrica Amra Delić je govorila o tome na koje sve načine i u koje svrhe silovanje može biti korišteno kao oružje rata čemu smo svjedočili u nedavnoj prošlosti. Više od 20 000 žena, djevojčica i muškaraca je seksualno zlostavljano, a najčešće žrtve su bile ženske osobe od 12 do 48 godina. Profesor historije Dubravko Lovrenović je govorio o drami nacionalističkog spasenja te tzv. velikim i malim narodima koji su se u vlastitome autizmu međusobno istrebljivali i stradavali u ime nacije, tj. fikcije koju je vrlo teško opisati. Iz teološko-eschatološke perspektive, dr. Drago Bojić je propitivao mogu li sjećanje, opraštanje i pomirenje kao bitne teološke kategorije postati etičke i političke vrednote, te koliko je tanka granica između kulturne amnezije i kulturne opsesije sjećanja. Opraštajuće i pomirljivo sjećanje koje neće biti (samo) sjećanje na pretrpljene nepravde, nego (prije svega) sjećanje na tuđu patnju je ono što bi trebao biti cilj i svrha izliječenja. Učionica je bila i medijski popraćena, a više informacija se može pronaći na sljedećem linku: <http://www.zenicablog.com/?s=interdisciplinarna>

Druga Interdisciplinarna učionica u Zagrebu

U Zagrebu je **21.6.2016.** održana druga Interdisciplinarna učionica pod nazivom “**Politizirana sjećanja – borba za teritorij kolektivnog pamćenja**” koju je organizirala TPO Fondacija u suradnji s Klubom studenata povijesti – **ISHA** iz Zagreba. Učionica je okupila stručnjake/inje iz oblasti povijesti, jezika i građanskog aktivizma s kojima su studenti/ce raspravljali o sveprisutnim duhovima prošlosti i načinima kako učiti iz nje i koračati ka boljoj budućnosti.



Druga u nizu od tri Interdisciplinarne učionice je održana 21.6.2016. u Zagrebu. Na učionici su sudjelovali studenti/ce iz Srbije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, dok su predavači/ce bili profesori povijesti Hrvoje Klasić i Dragan Markovina, profesorica hrvatskog jezika Snježana Kordić, te aktivistkinja i osnivačica udruženja “Documenta” Vesna Teršelič. Profesor Klasić se osvrnuo na revizionizam i relativizaciju fašističkih zločina. Kazao je da su te promjene vidljive u brojnim primjerima, od novih sadržaja u povijesnim udžbenicima do nesmetanog korištenja ustaških simbola u javnom prostoru. Mitologizacija Tuđmanovog doba i suspenzija suočavanja s prošlošću je bila tema predavanja profesora Markovine. U fokusu predavanja je bilo podizanje spomenika Franji Tuđmanu u samom središtu Splita koje je jednoglasno izglasalo Gradsko vijeće 2013. godine. S obzirom da se praktično radilo o svjetovnoj kanonizaciji istoga, te da su sve znanstvene i intelektualne instance zakazale u tom trenutku može se

reći da se radi o monopolizaciji nad historiografijom, a u krajnjoj liniji i dubokoj civilizacijskoj polariziranosti društva i historiografije između onih koji bi profesionalne standarde podredili kolektivu i onih koji bi suštinski propitivali utemeljiteljske mitove, izlažući se javnom linču s jedne strane i institucionalnoj marginalizaciji s druge.

Treća Interdisciplinarna učionica u Beogradu

U četvrtak, **15.9.2016.** u **Beogradu** je održana treća interdisciplinarna učionica koja je okupila studente/ice iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije, a postava predavača i predavačica nije nimalo zaostajala za prethodne dvije učionice te su se ovoga puta za katedrom našli **Dubravka Stojanović**, **Sonja Biserko**, **Staša Zajović**, **Milivoje Bešlin**, **Momir Samardžić** i **Milovan Pissari**. Teme su se protezale od prikazivanja drugačije historije i njenih činjenica u udžbenicima historije, holokausta Roma koji se uredno prešućuje u javnosti i školskim silabusima, feminističkom pristupu suočavanja s prošlošću, historijskom revizionizmu i političkoj upotrebi prošlosti, raspadu Jugoslavije u kontekstu međunarodnih odnosa te jezičkoj standardizaciji krajem 19. i početkom 20. stoljeća kao primjeru izgradnje nacionalnog identiteta.



Nakon završenog ciklusa učionica u pripremi je online materijal koji će činiti krunu ovog dijela [PILAR](#) programa i na jednom mjestu sumirati utiske i rezultate učionica. Na učionicama je sudjelovalo više od

stotinu studenata/ica iz različitih oblasti i u skladu s tim najvažniji rezultat bi zasigurno bio da buduće generacije historičara/ki, lingvista/ičarki, građanskih aktivista/kinja i svih drugih marljivo rade na rasvijetljavanju historijskih istina kao i prevazilaženju imaginarnih razlika.

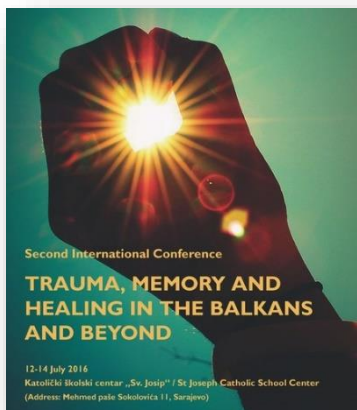
MEĐUNARODNA KONFERENCIJA “TRAUMA, PAMĆENJE I OZDRAVLJENJE NA BALKANU I ŠIRE”

TPO Fondacija i njeni cijenjeni/e partneri/ce su na Drugoj međunarodnoj konferenciji “Trauma, pamćenje i ozdravljenje na Balkanu i šire” u periodu od 12. do 14. jula 2016. u prostorijama Katoličkog školskog centra “Sv. Josip” u Sarajevu, Bosna i Hercegovina, realizovali konferenciju koristeći širok spektar naučnih disciplina što predstavlja zajednički trud znanstvenika/ca i aktivista/kinja iz Bosne i Hercegovine i inozemstva. Prvi cilj konferencije je izgradnja mreže aktivista/kinja i znanstvenika/ca koji/e dijele najbolje prakse za psihosocijalni oporavak, detraumatizaciju i ozdravljenje pamćenja.

Na osnovu ciljeva, konferencija je proizvela više rezultata:

- interdisciplinarno učenje koje nadilazi regionalne grupne podjele i to kroz propitivanje postojećih istina konstruiranih od strane prethodnih generacija, te proširivanjem istina u nove mogućnosti za kolektivno ozdravljenje;
- podizanje svijesti o sveprisutnom aspektu poslijeratnog života: okolnosti povezane sa traumom koje su stalno u toku, od lokalnih do globalnih historijskih, ekonomskih, političkih i kulturalnih stvarnosti;
- procese psihosocijalnog ozdravljenja i ponovno osnaživanje dostojanstva kao dio procesa ozdravljenja. Ova vrsta ozdravljenja zahtijeva javno razmatranje, svjesnu odluku kao i političku volju na svim nivoima društva (vlade, lokalne zajednice i pojedinci/ke) da se iznova i kritički razmatraju esencijalni segmenti traume, kao i da se potiče zajedničko dijeljenje iskustava vezanih za ovaj fenomen i ekspertizu o njihovim mehanizmima;
- razvoj pravednijih kulturalnih sjećanja, društvene solidarnosti i suradnje širom balkanske regije. Uloga znanstvenika/ca i aktivista/kinja koji/e nisu sa Balkana je da na osnovu vlastite stručnosti i iskustva kroz komparativnost i vanjsku perspektivu potpomognu gore navedeni proces.

Naučni odbor i partneri su bili:



- **Zilka Spahić Šiljak**, Stanford Univerzitet i TPO Fondacija
- **Julianne Funk**, Univerzitet u Cirihi i TPO Fondacija
- **Barry Hart i Katie Mansfield**, Centar za pravdu i izgradnju mira, Eastern Mennonite Univerzitet
- **Al B. Fuertes**, New Century College / Škola za analizu sukoba i rezolucija, George Mason Univerzitet
- **Alisa Mahmutović**, Univerzitet u Zenici
- **Richard Mollica**, Harvard program za izbjegličke traume
- **Shelly Rambo**, Boston Univerzitet
- **Srđan Sremac**, Centar za proučavanje živućih religija, Vrije Universiteit Amsterdam
- **Vesna Teršelič**, Documenta, Centar za suočavanje s prošlošću

Korisni linkovi:

[Conference description](#)

[Conference brochure](#)

[Registration form](#)

[More info on conference venue](#)

[Airport-Catholic Sch. C. route](#)

Posjetom Srebrenici i susretom sa ženama iz udruženja **“Snaga žene”** je završena Druga međunarodna konferencija **“Trauma, pamćenje i ozdravljenje na Balkanu i šire”** koju je **TPO Fondacija** iz Sarajeva organizovala u saradnji sa **Univerzitetom u Bostonu (SAD)**, **Univerzitetom u Zenici (BiH)**, **George Mason Univerzitetom (SAD)**, **Centrom za pravdu i izgradnju mira Eastern Mennonite Univerziteta** u Virginiji (SAD), **Vrije Univerzitetom** u Amsterdamu (Nizozemska), **Documentom** (Hrvatska) i **Harvard programom za izbjegličku traumu (SAD)**.

Tokom tri dana izlaganja i diskusija svjetskih stručnjaka i stručnjakinja iz oblasti psihosocijalne terapije, psihologije, psihijatrije, historije, sociologije, antropologije, rodnih studija i umjetnosti, govorilo se o prevladavanju traumatskih iskustava pojedinaca i zajednica u različitim kulturološkim i političkim kontekstima i kako ta iskustva mogu biti od pomoći ljudima u BiH i regionu.



[Dio video materijala sa prezentacijama učesnika možete naći na ovom linku.](#)



Govorilo se o nacionalizmu, kolektivnoj traumi i povijesnoj sociologiji. Kaznao je da nacionalizam ne može opstati bez slika i priča kolektivne traume. Predstavljena je slika suvremene BiH kao države koja je do te mjere nazadovala da se može okarakterizirati kao srednjovjekovna država. Bilo je riječi i o evoluciji i postignućima iz oblasti mentalnog zdravlja koji se tiču traume uključujući i otkrića kako se mozak ponaša za vrijeme "traume" i kako ponovno uspostaviti vezu značenja koja čini dio našeg mozga, tj. moždanu koru i naše osjećaje i

instinkte koji se nalaze u amigdali. Tema je bila i značenje ozdravljenja od traume kada je cijelo društvo žrtva gdje je proces oporavka najčešće usmjeren na vidljive, fizičke potrebe dok psihološke rane sporadično ili nikako ne tretiraju i samim tim ostaju nerazjašnjene.

Zaključeno je da je veoma bitno nastaviti podizati svijest ljudi o važnosti zajedničkog rada na pamćenju i ozdravljenju Balkana, a posebno mladih kroz edukacije na kojima se raspravlja o bolnim pitanjima prošlosti o kojoj postoje barem tri različita narativa. Zbog toga je potrebno kreiranje mreže znanstvenika i praktičara iz regije i svijeta koji će biti podrška jedni drugima u nastojanju da se u liječenju trauma podijele metodološki pristupi i dobre prakse.

REFLEKSIJE BJORNA KRONDORFERA O TRAUMA I SJEĆANJU U BIH

Jedan od panelista na međunarodnoj konferenciji "Trauma, sjećanje i ozdravljenje" koju je organizirala TPO Fondacija od 12-14. jula 2016. godine, bio je i profesor Bjorn Krondorfer sa Univerziteta Sjeverna Arizona. U tekstu koji je objavio Centar za međunarodno obrazovanje, profesor Krondorfer govori o ožiljcima rata koji su markirali živote bh. građana i o teškoćama u liječenju njihovih trauma.

Više informacija: <http://tpo.ba/pict/news/160911%20BjornClanak/Bjorn%20K%20text.pdf>

SEMINAR: Međunarodni Dan žena – Zašto feminizam?

6.3.2016. U povodu **Međunarodnog dana žena**, **Omladinski forum Mostar** u partnerstvu sa **TPO Fondacijom** upriličio je jednodnevni seminar na temu: **Zašto feminizam?** o kojoj su govorile **Doc.dr. Zilka Spahić Šiljak** i **Doc.dr. Zlatiborka Popov-Momčinović**.



Učesnici seminara su diskutirali o tome kako feminističko subverzivno znanje i djelovanje može i treba propitivati epistemološke kanone u znanosti, ali i druge kanone u politici i ekonomiji koji su konstrukt i produkt manjine na pozicijama moći. Zaključeno je da je feminizam za sve ljude i da je važno da žene i muškarci kroz etos saradnje i uvažavanje zajedno pronalaze modele djelovanja, ali i da potiču ljude na promjene koje su nužne da bi se eliminirala diskriminacija i isključivanje žena, ali i drugih marginalnih grupa. Strahovi od feminizma su neutemeljeni i dolaze uglavnom iz pamfletskih i seksističkih tekstova i poruka koji su indikator okoštalog institucionaliziranog patrijarhata rezistentnog na svaki pokušaj promjena u odnosima moći. Uz podsjetnik da Međunarodni dan žena treba obilježavati u znak sjećanja na dvije demonstracije radnika/ca u New Yorku sredinom 19.i početkom 20.st. te borbu žena za pravo glasa, mladima je upućena poruka da se politička i građanska prava ne trebaju uzimati zdravo za gotovo.

Više na: <http://www.tacno.net/kultura/zasto-feminizam/>

PROJEKCIJE FILMA “Bosanski ženski muslimanski obredi: učenje, recitiranje i podučavanje u Sarajevu”

Dokumentarni film o muslimanskim obredima bosanskih žena pod nazivom “Bosanski ženski muslimanski obredi – učenje, recitiranje i podučavanje u Sarajevu” premijerno je prikazan (**Sarajevo, 8. juli 2016.**) u prepunoj sali Bošnjačkog instituta u Sarajevu u organizaciji TPO Fondacije. Film autorica doc. dr. **Zilke Spahić Šiljak** i **prof. dr. Catharine Raudvere**, nastao u produkciji Copenhagen Univerziteta i uz pomoć Carlsberg fondacije, govori o damama sarajevske mevludske tradicije kao što su bula Ramiza Šećerović, bula Enisa Meštrovac, a posebno ističe rad hadži Aiša hanume Fočakovke i Medihe hanume Silajdžić koje više od četrdeset godina



predvode obrede mevluda i tevhida i danas su jedine žene sa završenom Medresom iz 1948. godine. Ovaj film je značajno svjedočanstvo o formalnom i neformalnom obrazovanju muslimanki u Bosni i Hercegovini koje nam donosi priču o čuvanju običaja i tradicije. Zbog toga se nadamo da će film pogledati i naši mladi ljudi.

Film, te sva prikupljena građa, dokumenti i preko 30 sati video materijala, su dostupni na zvaničnoj web stranici Copenhagen Univerziteta i u arhivskoj građi Bošnjačkog instituta – Fondaciji Adila Zulfikarpašića te stoje na raspolaganju budućim istraživačima.

Video zapis sa projekcije filma mozete pogledati i direktno na linku:

https://youtu.be/KkWWSU_x8yU



PROMOCIJA KNJIGE “MI DJECA OKUPACIJE: PRIPOVIJESTI KĆERKI I SINOVA SAVEZNIČKIH VOJNIKA”



“Mi djeca okupacije: Pripovijesti kćerki i sinova savezničkih vojnika” autorice Ute Baur-Timmerbrink.

Knjiga koju potpisuje autorica **Ute Baur-Timmerbrink** u sadržajnom smislu predstavlja jedinstven primjerak narativnih svjedočenja o djeci okupacije koja su rođena u periodu između 1945. i 1955. godine 20. stoljeća. Knjiga nastoji djeci okupacije, baš kao i svim drugim čitaocima, probuditi hrabrost za suočenje sa vlastitom prošlošću kako se nerazriješena pitanja ili čak traume ne bi prenosile na naredne generacije.

MYRA STROBER - PROMOCIJA KNJIGE "PODJELA POSLA"



Myra Strober, profesorica na Stanford univerzitetu i autorica knjige “**Podjela posla – kako sam u svojoj porodci i karijeri naučila da se izborim za sebe (i ostavim prostora za druge)**”

Kako imati i karijeru i porodicu, kako praviti mreže podrške, kako se boriti protiv diskriminacije u dominantno muškom radnom okruženju, te kako graditi vlastiti stil liderstva. Sve su to pitanja o kojima se razgovaralo tokom promocije knjige u Sarajevu. O knjizi su govorile **Sabina Softić**, partnerica Adriatic regije u Deloitte d.o.o., **Jasna Kovačević**, viša asistentica na Ekonomskom fakultetu



u Sarajevu i **Zilka Spahić Šiljak**, docentica i istraživačica na Stanford univerzitetu te programska direktorica TPO Fondacije.

Autorica Myra Strober, dugogodišnja profesorica na Stanford univerzitetu, bavila se temama ekonomije rada, porodice i rodne ravnopravnosti.

Profesorica Strober jedna je od osnivačica

Rodnih studija na Stanford univerzitetu i vještakinja za pitanja podjele imovine među supružnicima. Knjiga “Podjela posla” autobiografsko je djelo koje izvanredno oslikava život prvih žena na američkim univerzitetima, njihovu borbu protiv diskriminacije, muškog lobija, tradicionalnih pogleda na ulogu žene u društvu i napore žena da se etabliraju u akademskoj zajednici i da izbalansiraju svoje karijere i porodične obaveze. Profesorica Strober pridružila se online razgovoru pročitavši dva dijela svoje knjige, a nakon toga je odgovarala na pitanja publike.



16 DANA AKTIVIZMA PROTIV RODNO ZASNOVANOG NASILJA



16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja je međunarodna kampanja koju obilježava oko 3700 organizacija u više od 160 zemalja širom svijeta. Počinje 25. novembra obilježavanjem **Međunarodnog dana eliminacije nasilja nad ženama**, a završava 10. decembra na **Međunarodni dan ljudskih prava** i godišnjicu **Deklaracije o ljudskim pravima**.

TPO Fondacija je, kao i svake godine, povodom obilježavanja kampanje 16 dana aktivizma ponudila spektar obrazovnih i aktivističkih programa namijenjen prvenstveno mladim ljudima, učenicama i

učenicima osnovnih i srednjih škola širom BiH kao važnim mjestima sekundarne socijalizacije u kojima učestvuju nastavnici. Aktivnosti su započete Međunarodnim danom eliminacije svih oblika nasilja nad ženama, u saradnji s Muzejom književnosti i pozorišne umjetnosti i Sarajevskim otvorenim centrom i to izložbom posvećenom književnici Raziji Handžić. Na taj način je promovirano žensko stvaralaštvo koje je donedavno bilo istisnuto iz pamćenja a danas predstavlja dokaz da je bh. književnost imala književnice, autorice koje su vrijedno radile, stvarale i doprinijele razvoju književnosti i kulture u BiH. U Muzeju smo dočekivali srednjoškolke i srednjoškolce na otvorenim učionicama s kojim smo razgovarali o nevidljivim književnicama i zašto ih nema u zvaničnim obrazovnim planovima i programima. U ovogodišnjoj kampanji koja traje samo šesnaest dana, ne uključujući programe u ostatku godine, TPO Fondacija je provela obrazovne aktivnosti u 24 osnovne i srednje škole u tri kantona: Sarajevo, Tuzla i HNK. U saradnji s ministarstvima obrazovanja, nastavnicama i nastavnicima okupili smo preko 500 mladih u školama i senzibilizirali ih za pitanja vršnjačkog i rodno zasnovanog nasilja. Druženja su nastavljena i na Filozofskom fakultetu u Zenici gdje smo s mladima razgovarali o sreteotipima, predrasudama i njihovim posljedicama po društvo.

Nasilje nad ženama je kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije nad ženama, a predstavlja sva djela rodno zasnovanog nasilja koja dovede ili mogu dovesti do: **FIZIČKE, SEKSUALNE, PSIHICKE**, odnosno **FINANSIJSKE** povrede ili patnje za žene, obuhvatajući i prijetnje takvim djelima, prinudu ili proizvoljno lišavanje slobode, bilo u javnosti, bilo u privatnom životu.

Nasilje nad ženama JE:

- * svakodnevna pojava (svaka treća žena je žrtva nasilja)
- * bez opravdanja
- * jedan od uzročnika diskriminacije žena
- * potpuna kontrola nasilnika nad ženom
- * krivično djelo.

Nasilje nad ženama NIJE:

- * privatna porodična stvar
- * uzrokovano žrtvinim ponašanjem i izgledom
- * ono što vaša stvamost mora biti
- * nešto što se toleriše
- * žrtvina krivica
- * ograničeno na određeno obrazovanje, godine, nacionalnost i materijalnu situaciju.

KO ČEKA NA NAŠE BUDENJE, AKCIJU I PROMJENU?

- * žrtva
- * porodica
- * susjedi
- * prijatelji
- * okolina.

ZBOG ČEGA ČEKA?

- * srama
- * straha
- * stigme
- * privrženosti i ljubavi
- * nedovoljne podrške
- * nedostatka informacija
- * nesenzibilnosti organa vlasti.

KAKO SE PROBUDITI, POKRENUTI I PROMIJENITI?

- * skupiti hrabrost
- * preuzeti odgovornost
- * prijaviti nasilje policiji
- * potražiti pomoć i adekvatnu podršku.

„Ja podižem svoj glas – ne da bih mogla vikati nego da se oni bez glasa mogu čuti.“
Malala Yousofzai

„Ako vam se nešto ne sviđa, promijenite to.“
Maya Angelou

„Ako ćemo se boriti protiv diskriminacije i nepravde nad ženama, moramo krenuti od domova. Ako se žena ne može osjećati sigurno u vlastitoj porodici, onda se ne može osjećati sigurno bilo gdje drugo.“
Aynah Taryam

ČETIRI VRSTE NASILJA:

- * Fizičko nasilje podrazumijeva svako nanošenje boli i ozljeda tijelom, predmetima i oružjem.
- * Psihičko nasilje podrazumijeva svako izazivanje osjećaja straha, uznemirenosti ili ugrožene sigurnosti, povredu dostojanstva, vrijeđanje itd.
- * Seksualno nasilje je bilo koji seksualni čin, pokušaj ostvarivanja seksualnog kontakta, neželjeni komentar ili prijedlog koji može učiniti druga osoba bez obzira na odnos sa žrtvom ili situaciju u kojoj se nalaze.
- * Ekonomsko nasilje podrazumijeva oštećenje, uništenje ili zabranu lične i zajedničke imovine, oduzimanje novca, zabranu rada i ostvarivanje sopstvenih prihoda.

PROBUDI SVOJU LJUDSKOST - POKRENI - PROMIJENI!

GDJE TRAŽITI POMOĆ?

SOS brojevi telefona:
Federacija BiH: 1265 i Republika Srpska: 1264.

Ne morate se predstaviti ili davati svoje lične podatke ako ne želite.

Policija na broj 122.

Ako ste zadobili teže fizičke povrede, odmah pozovite Hitnu pomoć i tražite da Vam izdaju uvjerenje o pretrpljenim ozljedama.

Centar za socijalni rad.

Ispričajte šta Vam se desilo. Ukoliko postoji strah da se vratite kući, policija ili Centar za socijalni rad Vas mogu uputiti u sigurne kuće koje pružaju medicinsku, socijalno-pravnu i psihološku pomoć Vama i Vašoj djeci.

SPISAK SIGURNIH KUĆA:

Udružene žene Barja Luka
www.unitedwomenbl.org

„Medica“, Zenica
www.medicazenica.org

Fondacija za obrazovanje, razvoj i socijalnu zaštitu djece – Sigurna kuća, Prijedor
sladjja_radakovic@yashoo.com

Udruženje „Žena BiH“, Mostar
www.zenabih.ba

„Mirjam“ Caritas, Mostar
www.caritas-mostar.ba

„Vive žene“, Tuzla
www.vivezene.ba

Fondacija lokalne demokratije, Sarajevo
www.fld.ba

„Žene sa Une“, Bihać
www.zenasaune.org

„Budućnost“, Modriča

Umjetnička izložba „Poezija i muzej Razije Handžić: konfiskacija i sistematsko zanemaranje ženskog doprinosa kulturi, nauci i institucijama“, Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti BiH, Sime Milutinovića Sarajlje 7, Sarajevo

Otvorene učionice u Muzeju književnosti i pozorišne umjetnosti BiH – obrazovni program namijenjen sarajevskim srednjoškolicima, Sime Milutinovića Sarajlje 7, Sarajevo

Otvorene učionice „Probudi, pokreni, promijeni!“ - zajedničko obilježavanje međunarodne kampanje 16 dana aktivizma u bosanskohercegovačkim srednjim i osnovnim školama i promocija kratkih animacija iz edicije Bauk FeminaNauk


Otvorena učionica „Probudi, pokreni, promijeni!“ - zajedničko obilježavanje međunarodne kampanje 16 dana aktivizma sa studentima Univerziteta u Zenici

Interaktivne radionice nastavnika i učenika iz oblasti medijske pedagogije

Radionice „Živi vrijednosti!“ za nastavnike i učenike u bosanskohercegovačkim srednjim i osnovnim školama

Izložba najboljih strip radova, proglašenje pobjednika konkursa „Probudi, pokreni, promijeni!“ i dodjela nagrada za najbolje radove, Jevrejska opština, Hamdije Kreševljakovića 59, Sarajevo

Promocija knjige za mlade „Sve što (ne) želimo znati“, Jevrejska opština, Hamdije Kreševljakovića 59, Sarajevo



**16 DANA AKTIVIZMA PROTIV
 RODNO ZASNOVANOG NASILJA**

IZLOŽBA “POEZIJA I MUZEJ RAZIJE HANDŽIĆ”



U povodu Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama i 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja, Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti u saradnji sa Sarajevskim otvorenim centrom i Transkulturnom psihosocijalnom obrazovnom fondacijom s ponosom Vas poziva na otvorenje izložbe

**POEZIJA I MUZEJ
 RAZIJE HANDŽIĆ**
 konfiskacija pamćenja i ženski doprinos
 kulturi, nauci i institucijama

28. novembar 2016. u 13.00 sati
 Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti BiH
 Sime Milutinovića Sarajlje 7

Trgovina
 TPO
 SARAJEVSKI OTVORENI CENTAR

Izradu ove izložbe i štampanje kataloga omogućile su naše prijateljske i saradničke organizacije: Sarajevski otvoreni centar - SOC i Transkulturna psihosocijalna obrazovna fondacija - TPO. Realizaciju dopunjava „Poezija i Muzej Razije Handžić: konfiskacija pamćenja i ženski doprinos kulturi, nauci i institucijama“ finansijski podržava Švedska vlada putem Švedske agencije za međunarodni razvoj i saradnju (Sida).

U ponedjeljak, 28.11.2016. u okviru kampanje 16 dana aktivizma, TPO Fondacija je u saradnji s Muzejom književnosti i pozorišne umjetnosti BiH i Sarajevskim otvorenim centrom otvorila izložbu “Poezija i muzej Razije Handžić”. Izložba ujedno predstavlja obilježavanje i odavanje počasti ženama koje su doprinijele razvoju kulture u BiH te je promocija ženskog stvaralaštva u bh. književnosti i jedan od načina da se djela bh. autorica otrgnu od zaborava.



Zajednički projekat imao je za cilj da otrgnemo od zaborava djelo bh. autorice Razije Handžić i da pokažemo da je bilo žena koje su radile i stvarale, ali da nije bilo dovoljno intelektualnog i političkog poštenja da se njihova djela sačuvaju i promoviraju. Naše kulture su dominantno muške sa muškom normom i onda kada se i pojavi neko žensko pero, umjetnica i neko ko promišlja izvan granica te norme, biva istisnut iz pamćenja, stoga u čitankama i udžbenicima imamo vrlo malo ženskog stvaralaštva i često čujemo tvrdnje kako i nije bilo žena u bh. književnosti.

Video zapis sa otvorenja izložbe: <https://youtu.be/GHjkXCyd1GM>

OTVORENE UČIONICE U MUZEJUKNJIŽEVNOSTI I POZORIŠNE UMJETNOSTI BIH

TPO Fondacija je organizovala tri otvorene učionice u saradnji sa Muzejom književnosti i pozorišne umjetnosti BiH, gdje su mladi imali priliku razgovarati o nevidljivim i zaboravljenim književnicama te razlozima zbog kojih u obrazovnim planovima i programima nedostaju tekstovi s potpisima bh. autorica. Cilj otvorenih učionica je bio afirmirati mlade ljude za žensko stvaralaštvo koje je doprinijelo razvoju bh. kulture i književnosti.

Učionice i učenici koji su prisustvovali otvorenim učionicama su iz srednjih škola KS:

Datum	Škola
29.11.2016.	Srednja škola za okoliš i drveni dizajn
30.11.2016.	Srednja škola za tekstil, kožu i dizajn
8.12.2016.	Željeznički školski centar



BAUK FEMINAUK NA FILOZOFSKOM FAKULTETU U ZENICI

Otvorena učionica na Filozofskom fakultetu u Zenici bila je još jedan od načina da se u okviru kampanje

16 dana aktivizma mladi PROBUDE, POKRENU u pokušaju da naprave PROMJENU, za početak u vlastitom načinu razmišljanja i to na jedan kreativan način potaknut strip animacijama na teme rodni stereotipa i rodno zasnovanog nasilja. Povodom međunarodnog obilježavanja 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja, TPO Fondacija je u utorak, 6. decembra 2016. godine organizovala otvorenu učionicu na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Zenici u okviru koje su prisutni/e studenti i studentice razmatrali/e “sociološke, politološke, kulturološke i medijske fenomene s aspekta modeliranja društvenih funkcija, rodni uloga i postojanja različitih oblika diskriminacije” u bosanskohercegovačkom društvu. Na učionici su učestvovali/e studenti i studentice Odsjeka za kulturalne studije i Odsjeka za BHS jezik i





književnost, a otvoreni razgovor su moderirale doc.dr. Edisa Gazetić i Melika Šahinović, projektna koordinatorica TPO Fondacije. Doc.dr. Gazetić je svoje uvodno izlaganje ponajviše fokusirala na problem nasilja nad ženama, posebno se osvrćući na nasilja sa smrtnim ishodom, kazavši kako statistike pokazuju da je svaka druga žena u BiH žrtva neke vrste nasilja.

Učionica je zaključena konsenzusom prisutnih da su kritičko razmišljanje, propitivanje i argumentovanje ključni aspekti za smanjenje rodne diskriminacije i prevladavanje mnogobrojnih društvenih predrasuda, te da niti jedan segment bh. društva ne smije zanemariti i prećutati bilo koji oblik nasilja bez obzira na to da li je žrtva žena, muškarac ili dijete.

16 DANA AKTIVIZMA U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA

Preko **500 učenika i učenica** iz **24 bh. škole** zajedno sa svojim nastavnicama i nastavnicima bavili/e su se pitanjima rodno zasnovanog i vršnjačkog nasilja tokom kampanje 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja pod motom **PROBUDI, POKRENI, PROMIJENI**. U saradnji sa **Ministarstvom obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona, Pedagoškim zavodom Kantona Tuzla i Ministarstvom za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo, TPO Fondacija** je provela niz obrazovnih aktivnosti u **osnovnim i srednjim školama** iz ova tri kantona. Jedan dan, **7.12.2016.** godine sve škole su zajedno organizirale male kampanje za svoje učenike i nastavnike.



Gradeći bosanskohercegovačku saradničku mrežu nastavnika i nastavnica, TPO Fondacija je ove godine okupila 24 osnovne i srednje škole koje su se aktivno uključile u svjetsko obilježavanje 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja nad ženama, djevojkama i djevojčicama. Zajednički cilj je bio aktivan doprinos podizanju svijesti kod mladih i djece o uzrocima i posljedicama rodno zasnovanog ali i vršnjačkog nasilja. Koristeći različite obrazovne sadržaje i pristupe podučavanju, o ovom problemu se razgovaralo kroz prizmu ljudskih prava i tematiziranje (ne)kulture nasilja općenito u našem društvu. U cijeloj kampanji je učestvovalo preko 500 učenika i učenica, a svaka škola je u skladu sa mogućnostima i uz podršku TPO Fondacije realizirala niz obrazovnih aktivnosti koje podrazumijevaju korištenje medijske pedagogije, participatornih metoda rada, interaktivnih radionica i drugih pristupa podučavanju. Povodom toga, tokom pomenute kampanje dogovoreno je da će 7.12.2016. godine sve osnovne i srednje škole koje su uključene u ovu inicijativu sprovesti barem dvije zajedničke aktivnosti i na taj način sinergijski ukazati na značaj ove teme.



Jedna od zajedničkih aktivnosti, koja je ovim povodom realizirana je promocija i korištenje Bauk Feminauk animacija uz pomoć kojih su prisutni/e učenici i učenice imali/e priliku promišljati o važnim pitanjima koja se ne tiču samo rodne ravnopravnosti, već i propitivanja prethodno naučenih i ustaljenih obrazaca mišljenja.

S obzirom da su nastavnici/e iz ove 24 škole prošli edukacije iz oblasti medijske pedagogije koje je organizirala TPO Fondacija u saradnji sa Centrom za kulturnu i medijsku dekontaminaciju, neki od njih su to odlučili iskoristiti u svrhu podizanja svijesti o rodno zasnovanom nasilju u saradnji sa svojim učenicima/ama i kolegama/icama.

Tako su u OŠ Bukinje iz Tuzle napravljena četiri video uratka koja tematiziraju problematiku rodnih stereotipa i nasilja koje proizlazi iz njih. Što su to poručili učenici/e i nastavnici/e ove škole u ovim video uradcima, možete pogledati na sljedećim linkovima:

[Stop nasilju - OŠ Bukinje](#)

[Rodni stereotipi na času tehničke kulture - OŠ Bukinje](#)

[Stop predrasudama - OŠ Bukinje](#)

[Ona ili On - OŠ Bukinje](#)



Zajednička poruka je da o nasilju ne smijemo šutjeti, te da nasilje nikada ne može biti rješenje zabilježeno na brojnim fotografijama i video radovima. Oni su se probudili i pokrenuli i vjerujemo da će na taj način donijeti promjene u svom školskom okruženju, porodici i zajednici.

Video zapisi sa priredbi:

[16 dana aktivizma u Mostaru – OŠ Mustafa Ejubović-Šejh Jujo](#)

[16 dana aktivizma: Srednja ekonomska škola Sarajevo](#)

[16 dana aktivizma: OŠ Brčanska Malta Tuzla](#)

MARŠ U SARAJEVU POVODOM DANA LJUDSKIH PRAVA

U subotu 10.12.2016. godine TPO Fondacija se pridružila organizaciji marša “Ljudska prava na agendu” zajedno sa Sarajevskim otvorenim Centrom, Fondacijom CURE i brojnim drugim nevladinim organizacijama. Marš je krenuo od Likovne akademije u 12:00, a okončan je ispred Institucija BiH gdje su pročitane neke od poruka marša kojima se željela skrenuti pažnja vlasti BiH da moraju poštovati zakone i međunarodne norme ljudskih prava a posebno prava žena, radnika i prava manjina, uključujući i seksualne manjine. Poruka TPO Fondacije ove je godine sadržana u kratkoj poruci: “Probudi svoju ljudskost”. Ljudska prava se ne mogu uzimati dio po dio. To je set vrijednosti s ciljem zaštite digniteta svake osobe.



TPO FONDACIJA ZAJEDNO SA SREDNJIM I OSNOVNIM ŠKOLAMA IZ CIJELE BIH OBILJEŽILA DAN LJUDSKIH PRAVA

Tokom proteklih 16 dana kampanje TPO Fondacija je zajedno sa brojnim partnerima i partnerkama provela niz edukativnih aktivnosti širom BiH, a ovogodišnja kampanja je najvećim dijelom bila usmjerena na saradnju sa zvaničnim bh. obrazovnim institucijama. S tim u vezi, povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava, zvanično je i završena ovogodišnja kampanja koju su ove godine pod motom “Probudi, pokreni, promijeni!” realizirale srednje i osnovne škole Kantona Sarajevo, Tuzlanskog kantona i Hercegovačko-neretvanskog kantona. Pored širokog spektra obrazovnih aktivnosti, sastavni dio kampanje je bio i objavljeni konkurs za najbolji strip rad namijenjen mladima iz cijele Bosne i Hercegovine, a koji je rezultirao velikim brojem prijavljenih radova. Stručni žiri u sastavu: Elma Softić-Kaunitz, dugogodišnja saradnica TPO Fondacije i generalna sekretarka udruženja “LaBenevolencija” Sarajevo, Damir Bašić, grafički dizajner i novinar i Jakov



Čaušević, magistar rodnih studija i ilustrator izdvojili su 21 najbolji rad koji je – u skladu sa zadatim smjernicama i kriterijima – u potpunosti obuhvatilo temu i zahtjeve konkursa. Radovi su javnosti predstavljeni u sklopu promocije zbirke pripovijetki i strip naracija za mlade “Sve što (ne) želimo znati” koje potpisuju autorski dvojac Elma Softić-Kaunitz i Pavle Kaunitz te ilustrator Jakov Čaušević.



Promocija i kolektivna izložba najboljih strip radova su održane 9.12.2016. povodom Međunarodnog dana ljudskih prava u svečanoj sali Jevrejske opštine, a cijeli događaj je okupio preko 170 mladih ljudi, djece, nastavnika i nastavnica kao i drugih partnera TPO Fondacije. Tim povodom, zahvaljujući finansijskoj podršci **UniCredit banke d.d. Mostar**, žiri je imao posebnu čast i zadovoljstvo proglasiti pet najboljih strip radova za 2016. godinu:

[1. Prvo mjesto: Amina Ganić, JU Gimnazija Dobrinja, Sarajevo](#)

[2. Drugo mjesto: Elma Nukić, JU Gimnazija Živinice, Živinice](#)

[3. Treće mjesto: Hana Voloder, JU Treća gimnazija, Sarajevo](#)

[4. Četvrto mjesto: Nives Saračević i Berina Kapetanović, JU Gimnazija Meša Selimović, Tuzla](#)

[5. Peto mjesto: Mevludina Subašić, JU Gimnazija Musa Ćazim Ćatić, Tešanj](#)

[Posebna nagrada žirija je dodijeljena Milenku Bogdanoviću iz Prijedora](#)



TPO WEB STRANICE

Tokom realizacije projekata, TPO tim je redovno obavljao poslove održavanja web stranica:

TPO svakodnevne novosti:	http://tpo.ba/b/novosti1.html
TPO publikacije:	http://tpo.ba/b/Publikacije.html
TPO animacije:	http://www.tpo.ba/b/novosti/160907BaukCrtani.html
TPO stripovi:	http://www.tpo.ba/b/BaukFemiNauk/Bauk.html
TPO English version:	http://tpo.ba/b/novosti1EN.html
TPO Etos:	http://etos.ba/
TPO Facebook:	https://hr-hr.facebook.com/TPOFoundation/
TPO Facebook Etos Inicijativa:	https://www.facebook.com/etosinicijativa/
TPO Facebook Nira:	https://www.facebook.com/nira.tpo

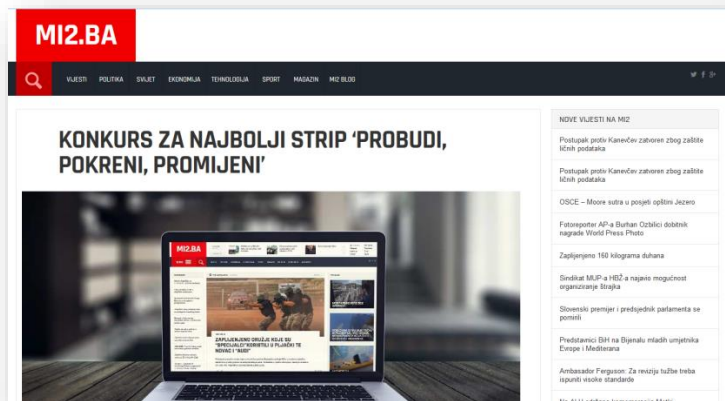
MEDIJSKA PROMOCIJA

Sve aktivnosti tokom godine, a posebno one za 16 dana aktivizma, su bile popraćene na lokalnim i državnim medijima, školskim web portalima, studentskim radio programima, itd.

<https://www.muskiportal.com/konkurs-za-najbolji-strip-probudi-pokreni-promijeni/>



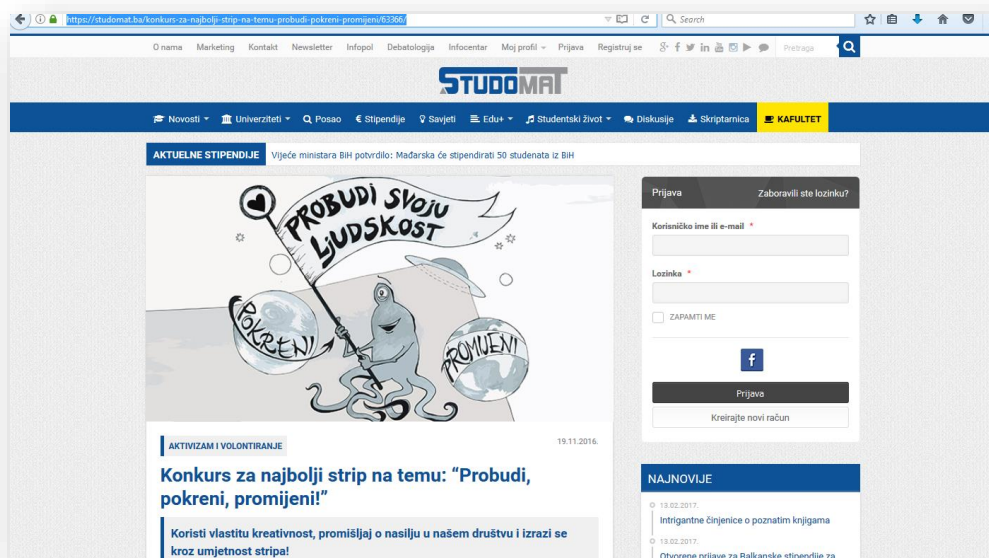
<https://www.mi2.ba/konkurs-za-najbolji-strip-probudi-pokreni-promijeni-168919/>



<http://www.fena.ba/article/897728/konkurs-za-najbolji-strip-probudi-pokreni-promijeni>



<https://studomat.ba/konkurs-za-najbolji-strip-na-temu-probudi-pokreni-promijeni/63366/>



balkans.aljazeera.net/vijesti/djeca-crtezima-prikazuju-nasilje-kojem-su-izložena

Vijesti Teme Mišljenja Programi Video Blog Interaktivno Vrijeme

TEME 15. decembar 2016.

Djeca crtežima prikazuju nasilje kojem su izložena

Podijeli

f

Twitter

✉

Strip se pokazao kao izvrsna forma da mladi i djeca 'progovore' o problemima koji ih muče.

Piše: Saida Mustajbegović



Djeca crtežima govore ono od čega društvo uglavnom okreće glavu [Saida Mustajbegović]

RB	Radio i TV gostovanja
1	Fedralni radio (dva puta)
2	Radio M
2	N1 televizija
3	TV Vogošća
4	TV Sarajevo

RB	PRESS CLIPPING
1	https://studomat.ba/konkurs-za-najbolji-strip-na-temu-probudi-pokreni-promijeni/63366/
2	https://www.muskiportal.com/konkurs-za-najbolji-strip-probudi-pokreni-promijeni/
3	http://www.najstudent.com/nagradni-konkursi/konkurs-za-strip-autore-i-publiciste-6170
4	http://fpn.unsa.ba/bs/arhiva/konkurs-za-najbolji-nacrtani-strip-na-temu-probudi-pokreni-promijeni/
5	http://www.glas.ba/2016/11/16/fena-novost-konkurs-za-najbolji-strip-probudi-pokreni-promijeni/
6	https://www.facebook.com/ciso.banjaluka/posts/1202183553207520
7	http://treca-gimnazija.edu.ba/novosti/hana-voloder-osvojila-trece-mjesto-na-konkursu-za-najbolji-crtani-strip/
8	http://balkans.aljazeera.net/vijesti/djeca-crtezima-prikazuju-nasilje-kojem-su-izložena
9	http://www.glas.ba/2016/12/09/fena-novost-završena-kampanja-16-dana-aktivizma-protiv-rodno-zasnovanog-nasilja/
10	https://bhkultura.ba/2016/11/16/konkurs-za-mlade/
11	http://zenskamreza.ba/zajednicki-kalendar-za-16-dana-aktivizma-protiv-rodno-zasnovanog-nasilja/
12	http://www.trecamo.ba/?option=com_content&view=article&id=893:probudi-pokreni-promijeni&catid=34:vijesti&Itemid=77
13	https://www.youtube.com/watch?v=qSHNztHIKCM&vl=bs
14	http://www.vecernjak.net/vijesti.php?id=medjunarodni-dan-ljudskih-prava
15	http://www.ses.edu.ba/
16	http://www.hocu.ba/index.php/hocu.priliku/tpo-fondacija-konkurs-za-najbolji-strip-na-temu-probudi-pokreni-promijeni/
17	http://www.os9majpa.edu.ba/pages/news/print.php?id=299
18	http://www.trecamo.ba/?option=com_content&view=frontpage&limitstart=20
19	https://www.muskiportal.com/mladi-o-nasilju-govore-u-slikama/
20	https://www.mi2.ba/manifestacija-pod-motom-probudi-svoju-ljudskost-pokreni-promijeni-173743/
21	http://www.vecernjak.net/vijesti.php?id=medjunarodni-dan-ljudskih-prava
22	http://treca-gimnazija.edu.ba/novosti/hana-voloder-osvojila-trece-mjesto-na-konkursu-za-najbolji-crtani-strip/
23	http://sarajevo.co.ba/probudi-pokreni-promijeni-povodom-medunarodnog-dana-ljudskih-prava/
24	http://www.fena.ba/article/903252/manifestacija-pod-motom-probudi-svoju-ljudskost-pokreni-promijeni
25	http://www.glas.ba/2016/12/08/fena-novost-manifestacija-pod-motom-probudi-svoju-ljudskost-pokreni-promijeni/
26	http://www.bhstudenti.com/newsfeed/details/feed_107/
27	www.diskriminacija.ba/.../kalendar-aktivnosti-za-sedmicu-ljudskih-prava-2016.doc
28	http://www.schoolius.com/school/85296539416/Gimnazija%20%22Mesa%20Selimovic%22